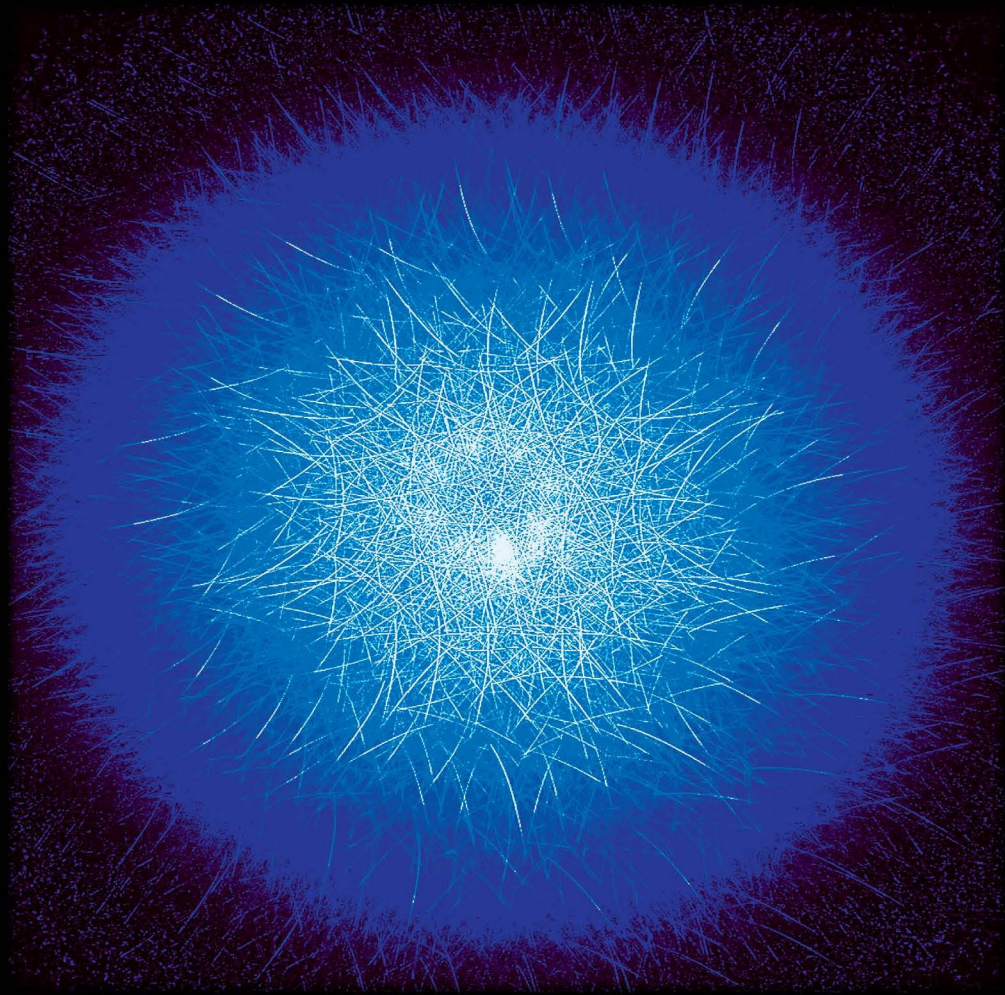

DUCHOVNÉ BYTOSTI

Teodor Rosinský

MUDr. Teodor Rosinský CSc.

**DUCHOVNÉ
BYTOSTI**

MUDr. Teodor Rosinský CSc.

**DUCHOVNÉ
BYTOSTI**

Copyright © MUDr. Teodor Rosinský CSc, 2020

Copyright © CAD Press, Bratislava 2020

Grafik: Jakub Hrabal „Sysel“

Vydanie prvé

Vydalo nakladateľstvo:

CAD PRESS

Ľuda Zúbka 23

BRATISLAVA

S R 8 4 1 0 1

mobil: 0903/159 404

0903/126 987

E-shop: www.CADPRESS.cz

E-mail: info@cadpress.cz

123hrabal@gmail.com

ISBN: 978-80-88969-78-5

TEODOR ROSINSKÝ - DUCHOVNÉ BYTOSTI	7
DUCHOVNO.....	10
DUCHOVNÉ BYTOSTI - PODSTATA	41
DUCHOVNÉ BYTOSTI - ZÁKLADNÉ DELENIE	51
DOBRÉ DUCHOVNÉ BYTOSTI	54
DOBRÉ DUCHOVNÉ BYTOSTI V KREŠŤANSKOM UČENÍ	57
ANJELI.....	66
ARCHANJELI	69
KNIEŽATSTVÁ	74
MOCNÁRSTVA alebo PANSTVÁ.....	75
SILY.....	76
MOCNOSTI	77
TRÓNY.....	78
CHERUBÍNI	79
SERAFÍNI	82
DUŠE V ZVLÁŠTNOM STAVE	83
DOBRÉ DUCHOVNÉ BYTOSTI PODĽA KONCEPCIÍ ISLAMU	84
DOBRÉ DUCHOVNÉ BYTOSTI V BUDDHIZME	87
DOBRÉ DUCHOVNÉ BYTOSTI V POLYTEISTICKÝCH NÁBOŽENSTVÁCH.....	93

DUŠA	99
ZLÉ INDIVIDUÁLNE DUCHOVNÉ BYTOSTI	117
ZLÉ DUCHOVNÉ BYTOSTI V KREŠŤANSTVE	121
ZLÉ DUCHOVNÉ BYTOSTI V ISLAME	129
ZLÉ DUCHOVNÉ BYTOSTI V BUDDHIZME	131
ZLÉ DUCHOVNÉ BYTOSTI V POLYTEISTICKÝCH NÁBOŽENSTVÁCH	132
ÚTOKY ZLÝCH DUCHOVNÝCH BYTOSTÍ NA ČLOVEKA.	138
POSADNUTOSŤ	146
INÉ JAVY SÚVISIACE S DUCHOVNÝMI BYTOSŤAMI	164
NA ZÁVER	176

Teodor ROSINSKÝ

DUCHOVNÉ BYTOSTI

V ostatných rokoch sa i u nás objavilo v menšej miere na knižnom trhu i v bežných médiách a ešte viac na internete množstvo rozličných historiek a údajov o duchovných bytostiach. Ide obyčajne o preklady a citácie zahraničných autorov, o kvalifikácii ktorých zväčša nič nevieme. Sú to neraz kompiláty zostavené z pasáží viacerých diel a výsledok je potom, mierne povedané, rozpačitý. Nájdeme i subjektívne výpovede ľudí, ktorí popisujú svoje zážitky a možno i len špekulácie o niečom, čo len sami považujú za kontakty s duchovnými bytosťami rôzneho druhu.

Najmä v USA sa už dávnejšie publikujú knihy autorov, často pastorov rozličných malých miestnych samostatných cirkevných zborov, ktorí podrobne referujú o svojich stretnutiach s anjelmi, návštevách Neba a podobne. Líčia idyllické scény buď ako modernizáciu obsahu Apokalypsy sv. Jána alebo len idealizované príhody vylepšeného a i predimenzovaného konzumného pozemského života. Popis anjelov a iných duchovných bytostí i duší zomrelých ľudí je tu kompletne materializovaný. V iných dielach, najmä európskych, ale i našich pôvodných slovenských a českých sú nezriedkavé úvahy o existencii bytostí, ktoré sa vyskytovali len v rozprávkach alebo folklórnych historkách, a to najmä o takých, ktoré podnecujú buď rozprávkovo romantické alebo hororové pocity. V mnohých publikáciách patriacich do tzv. ezoterickej literatúry sa spomínajú bez hodnotenia a varovania i tie duchovné bytosti, ktorých možný vplyv na človeka je jednoznačne negatívny a to nielen na jeho telo (čo sa obyčajne pre čitateľskú príťažlivosť zveličuje), ale najmä na jeho duchovnú podstatu, čo sa asi práve zámerne bagatelizuje alebo celkom zamlčuje.

Ešte nebezpečnejšie sú seriózne vyzerajúce knihy, venované špiritizmu a dokonca i theurgii (vyvolávaniu alebo vyzývaniu zlých duchovných bytostí), najmä ak obsahujú i návody na praktikovanie takých rituálov. Solídnych údajov je však málo a väčšina spomínaných písomností

je zavádzajúca a niektoré sú dokonca veľmi nebezpečné zo zdravotného, ale najmä z duchovného hľadiska.

V psychiatickej praxi zaznamenávame veľa postihnutí v psychickej oblasti, často i s prechodom na súbežné telesné ochorenia a to najmä u ľudí, ktorí nekriticky prijímajú neseriózne údaje z duchovnej problematiky a sami robia pokusy o kontakty s duchovnými bytosťami alebo priamo rozličné špiritistické praktiky podľa vymyslených návodov. Bývajú i horšie prípady, ak sa niekto nechá zlákať na praktizovanie nebezpečných theurgických či magických postupov a zahráva sa tak so zlými duchmi. K takým istým následkom sa môžu ľudia dostať, ak sa sami nechávajú manipulovať fanatikmi či podvodníkmi. Takých, ktorí využívajú zvedavosť nedostatočne informovaných, sa objavilo veľa a na nezáujem sa nemôžu sťažovať. Rôznych metodík, používajúcich vo svojich marketingových názvoch výrazy ako „duchovný, nebeský, anjelský“ a podobne je množstvo, ide však výhradne o reklamné a sofistikované manipulačné zavádzanie dôverčivých klientov.

Ukázalo sa teda vhodné pokúsiť sa v prijateľnom objeme zozbierať údaje, ktoré nechcú mať iný ako informačný zámer. Nejde ani o hromadenie historiek či senzácií, ani o teologický, angelologický, démonologický a ani aplikovane psychologický rozbor témy. Ak máme použiť nejakú charakteristiku predkladaného zámeru, je to najbližšie k religionistickému pojednaniu s esejistickým a popularizačným úmyslom. Nevyhli sme sa však ani niektorým náročnejším výkladom tam, kde sa to ukázalo ako potrebné pre jednoznačnosť pochopenia. Také pasáže sú príslušne uvedené, aby sa nimi čitateľ zameraný len na základné informácie nemusel zaťažovať. Zámerne však uvádzame podrobnejšie i niektoré možné nebezpečenstvá ako varovnú informáciu pre tých, ktorí na základe inej literatúry alebo na základe zvedenia inými sa pokúšajú o praktiky s duchovnom a priamo o nadväzovanie kontaktov s duchovnými bytosťami, čo by mohlo skončiť pre nich nešťastne. Ide tu totiž o tú skúsenosť a logický dôsledok, že snahu o kontakt len čiastočne informovaného, naivne manipulovaného a teda duchovne nepripraveného človeka s nejakou duchovnou bytosťou využívajú a vlastne zneužívajú práve len tie duchovné bytosti, ktorých zameranie je nepriateľské a voči človeku manipulatívne. Účelom je tu jednoznačne zne-

užitie človeka na zlo. Každý je však za seba, svoje konanie a jeho dôsledky zodpovedný a vyhovárať sa na nevedomosť nepomôže. Malo by však prosieť tú nevedomosť predsa len zmenšiť, ak už nie celkom odstrániť.

Pri takomto zámere publikácie sa nemožno vyhnúť popisom toho čo sa vie aj o dobrých aj o zlých duchovných bytostiach v menej zverejňovaných súvislostiach. Uvedenie niektorých známych poznatkov len tak bez komentárov by mohlo viesť niekoho k riskantným pokusom a preto sa zámerne nemôžeme vyhnúť ani moralizujúcim a varovným poznámkam. Bez nich by sme sa nechtiac mohli ocitnúť medzi takými publikáciami, ktoré o pár riadkov vyššie kritizujeme. Pre zvlášť zainteresovaných uvedieme i krátke poznámky osvetľujúce psycholingvistické, filozofické a hlbšie religionistické súvislosti s danou témou. Nejde však o zahĺbenie sa do jednotlivých náboženských smerov, takže odborníci príslušných špecializácií tu nenájdu nič objavného, možno len viac zjednodušeného rozprávania. Zo všetkého chcem vybrať len to, čo patrí k hlavnej téme knihy. Pochopiteľne, kde je toho viac a kde mám viac poznatkov, z toho bude viac i v knihe. Neskrývam svoje názory a preferencie za neosobné vyjadrenia, chcem sa však vyhnúť subjektivismu pri výklade. Nemienim predkladať žiadne vlastné objavy ani tvrdenia, spomeniem však komentár k problémom, ktoré sa riešia niekedy dosť vášnivo a neraz antagonisticky až kontroverzne, hoci by pri hlbšom pochopení podstaty duchovna a logických súvislostí medzi ním a ostatným stvorením vôbec nemuseli byť problémami.

Téma ako táto si vyžaduje použitie mnohých nie všeobecne známych odborných a cudzích slov ako i slov prevzatých z jazykov prevažne používaných v jednotlivých náboženstvách. Budem sa snažiť ich pri prvom uvedení vysvetliť v dostatočnom rozsahu a to nielen pre priame pochopenie súvislostí v predkladanom texte, ale i pre zabezpečenie presnosti významu pri prípadnom inom použití takého slova alebo odborného pojmu. Sem patrí i prípadné uvažovanie o príslušnom význame ak by išlo o viacvýznamové slovo a práve len jeden zamýšľaný význam by bol kľúčový pre presnosť vyjadrenia. V tej súvislosti sa mi nezdalo vhodným prejsť mlčaním zmienky o slovách používaných široko ako pojmy, ktorých aktuálnosť je však už dávno prekonaná a ich zastaraný význam v používaní je podľa súčasného poznania i aktuálneho stavu vyjadrovania vnímaný ako nenáležitý.

DUCHOVNO

Ak chceme hovoriť o duchovných bytostiach, musíme si najprv vyjasniť, čo rozumieme pod pojmom duchovno. Je to pojem určený pre úroveň, prostredie, v ktorom duchovné bytosti existujú. Slovo prostredie používame len ako zástupné a najzrozumiteľnejšie, lebo je určitou len čiastočnou analógiou toho prostredia, ktoré nás bežne obklopuje. Skutočné slovo, ktoré by vystihovalo len pojem vhodný pre duchovno, v našom jazyku a ani v iných jazykoch neexistuje. Zo spomenutého vyplýva ako samozrejmosť, že duchovné bytosti i prostredie ich existencie musia mať zhodnú podstatu. Tak je to predsa i u ľudí, ktorí sú hmotno-energetickej, priestorovej a časovej podstaty a teda musia žiť v prostredí, čo je priestor naplnený hmotou a energiou a musia existovať v postupujúcom čase. Biologické, teda životné princípy v prírode, u ľudí navyše psychické a sociálne princípy ako dôsledok ich hmotno-duchovnej podstaty sú počas života viazané na spomenuté faktory prostredia a len spolu vytvárajú podmienky pre existenciu. Je to pre nás samozrejmosť, ktorú si nezvykneme pripomínať a už vonkoncom nie o nej rozmýšľať. Pre bežné potreby máme v každom jazyku vytvorených dosť slov na to, aby sme mohli o všetkom nás obklopujúcom hovoriť presne a zrozumiteľne.

Duchovno nepatrí zatiaľ medzi bežné témy dokonca ani medzi odborníkmi vo filozofických a teologických otázkach a tak sa pojmy nutne na diskutovanie o ňom nevytvorili. Toto tvrdenie by sa mohlo možno zdať dosť paradoxným, ale je fakt, že i v literatúre, ktorej obsah je alebo by mal byť abstraktný, sa používajú pojmy, vzaté z bežného slovníka príslušného jazyka a to pojmy, ktorých viacvýznamovosť zväzda neraz čitateľa, aby tomu pojmu rozumel viac doslovne a teda materialisticky. Duchovný význam príslušného pojmu totiž v takej publikácii nenájde jednoznačne definovaný. Niekedy - a to i podľa jazyka pastoračných, homiletických a ani teologických textov starších i súčasných autorov - sa zdá, že samotní autori neberú do úvahy nedostatočnosť svojej terminológie pre vyjadrenia o duchovne. Tí jednotlivci, ktorí sami intenzívne

uvažujú o duchovne, nepotrebujú k tomu slová, a teda ani nemôžu iným nič podstatného zdeliť a tým prípadne podnietiť i iných k vzájomnému vymieňaniu poznatkov z tejto oblasti. No a keď nie sú zdeliteľné poznatky a niet ani slov na ich vyjadrenie, nepodnecuje sa ani rozšírejšia potreba o tom hovoriť a ani o tom rozmýšľať a teda vytvárať slová ako len pre toto určené pojmy - a tak sa bludný kruh uzatvára. Ak by sa to niekomu videlo byť paradoxné, najmä pri súčasnom rozbehu možností získania informácií temer o všetkom, súhlasím s ním. Tých informácií i o duchovne je dost, ale možno práve pre nedostatočné jazykové nástroje je to neprehľadné, niekedy nezrozumiteľné - ak autor textu nevysvetľuje čo pod tým-ktorým použitým pojmom rozumie - alebo celkom neprijateľné pre naivnosť či zjavnú úchylnosť.

Dnes už fyzici vďaka rozvoju poznatkov z kvantovej mechaniky odhalili mnohé predtým neznáme fakty o existencii hmoty a energie, ale i o priestore, čase a o nečakaných vlastnostiach vesmíru, ktoré značne nahlodávajú naše tradičné vedomosti a predstavy. Stále viac sa dozvedáme, že to, čo sme považovali okolo nás ako stabilné, napríklad hmota, energia, priestor a čas, sa akosi novými poznatkami rozplývajú na niečo nestabilné. Vesmír už tiež nie je postupne poznateľný, nestačí len technický pokrok, ako sme si to do nedávna mysleli. Teraz už vieme, že to, čo je nami poznateľné, tvorí len 4% z hmotnosti vesmíru, 96% je čosi iné, neznáme. Nie je to naša známa hmota zložená z atómov. Tak ako mnohé iné vedecké poznatky, ani tieto, asi aj preto že sa tak rýchlo vyvíjajú a menia, samozrejme neprenikli do poznatkov širšej verejnosti. Nemohli preto zapôsobiť na ľudí tak, aby zmenili ich chápanie svojho tradične vnímaného prostredia. Mnohých možno odstrašuje nedôvera vo vlastné schopnosti pochopiť takú vysokú vedu. Je to však propagované i populárnejšie, ale aj tak to ľudia ignorujú. Bolo by utópiou predpokladať, že nové vedecké poznatky, ktoré sú dostupné každému, kto má o ne záujem, by mohli človeka zbaviť pút materializmu a viac ho nasmerovať na duchovno. Nebudem tu teraz spomínať zdanlivý rozpor medzi vedou a vierou, ktorý sa už i vďaka iniciatíve pápežov zmiernuje a možno počítať, že sa ukáže, že rozpor je len pseudoprotblém. Duchovno je pochopiteľne týmito zmenami chápania hmoty a jej atribútov v podstate ne-

dotknuté. Novými poznatkami materiálna by sa však malo získať práve na pochopení stability a spoľahlivosti duchovna. Nezaznamenali sme však, že by sa tak dialo.

Je preto zrozumiteľné, že naše trojrozmerné vnímanie priestoru nás samých a všetkého, čo sa v priestore deje a navyše naše vnímanie pokračujúceho času, kontrolované hodinkami, pokračuje. Sme na to navyknutí, naše celé vnímanie i ponímanie nášho prostredia i nášho bytia je tak ukotvené v priestore a čase, že si nevieme nič iné ani predstaviť. I vo všetkých fantastických a tzv. mysterióznych filmoch nenájdeme nič iné. Všetky fantázie tvorcov, počítačové grafické výmysly a triky síce dokážu v našom vnímaní vyvolať obrazy deformovaného priestoru, sprostredkovať nám predstavu pohybu v čase tam i späť, ale stále ide len o náš priestor a náš čas. To, čo sa na plátne či obrazovke odohráva, môže sa odohrávať fantasticky, ale vždy v nejakom priestore a v nejakom čase. To nás síce dokáže pripraviť rozumovo na pochopenie nových faktov o rozdielnostiach, ktoré vo filme vnímame ako deformácie času i priestoru, aby sme ich dokázali vnímať ako prirodzené javy vo vesmíre, dokonca i na prijateľnosť možnosti celkom iných priestorov a časov ako sú tie naše, či ich analógií, ale stále tu ostáva naše vnímanie a ponímanie hmoty a energie v tradičných školských súvislostiach. Bežne medzi ľuďmi sa nevie, že je to celkom inak ako sme sa učili v škole. Pritom je to všetko tu na dosah. Duchovno je však tiež na dosah, i keď, žiaľ, pre mnohých ďalej než tá takzvaná chladná temná hmota vo vesmíre. Pritom v skutočnosti spomenutých 96% temnej hmoty a energie nie je niekde ďaleko vo vesmíre, ale asi aj tu a to duchovno síce nemožno označiť priestorovým slovom tu, ale možno bude pochopiteľnejšie povedať, že my sme akoby v ňom.

Problém s pochopením duchovna je prastarý, už teológ 3. storočia Origenes sa snažil v prvej knihe svojho diela *Peri archón*, po našom *O princípoch*, vtedajším čitateľom objasniť tento problém mnohými na svoju dobu premyslenými príkladmi, výkladom citátov z Písma a logickými dôvodmi. Vychádzal z vtedajších nie malých poznatkov, ale i všeobecných filozofických princípov a snažil sa ukázať na špe-

cifká duchovna a rozdielov medzi ním a bežným vnímaním človeka obklopujúcej skutočnosti. Mnohé jeho argumenty by boli zrozumiteľné a použiteľné i dnes po osemnástich storočiach. Premyslene využíval rozličné alegórie, pretože to bol - a ešte aj je - vhodný pedagogický postup na priblíženie ťažšie pochopiteľných skutočností. Uvedomoval si však, že jeho poslucháči a čitatelia môžu tie analógie brať doslovne, preto stále zdôrazňoval, že je to len prímer na pochopenie, nie popis duchovnej skutočnosti. Nevieme však, u koľkých bol vtedy úspešný.

Je teda celkom pochopiteľné, že obklopení či až pohltení trojrozmerným priestorom a z minulosti do budúcnosti rovnomerne bežiacim časom sme tomu prispôbili svoje myslenie, svoje vyjadrovanie a teda i jazyk, ktorý, ako som naznačil, neobsahuje slová, ktoré by boli schopné popísať niečo mimo času a priestoru. Nejde tu len o slová odpovedajúce na otázky kde, kedy, pokiaľ alebo predložky a príslovky v, na, cez, z, vôkol, vpravo, vľavo, pomaly, včas a podobne, ale o väčšinu slov s významom vecí a javov nachádzajúcich sa v priestore a čase. Sem patria vlastne i všetky slovesá, ktoré znamenajú nejaký dej, vyjadriteľný v minulom, prítomnom a budúcom čase. Slová, ktoré by pomenovávali reality duchovna však, ako sme už spomenuli, v jazykoch sveta obyčajne nenájdeme. Niektoré podružné významy slov sa síce používajú i v publikáciách o duchovne, nie však tie podstatné. Tak to musíme urobiť i my tu, vždy s vysvetlením významu slova v týchto súvislostiach, aby ich čitateľ nechápal v ich bežnom materialistickom význame, čo by urobilo výpoveď nezrozumiteľnou. Ešte viac vypuklá je táto výrazová problémovosť pri prekladoch. Takéto problémy mali i prekladatelia z biblických textov z hebrejčiny a aramejčiny najprv do gréčtiny a z nej do latinčiny, nehovoriac o modernejších prekladoch do iných jazykov. Ak sa totiž už v jednom jazyku podarilo vyjadriť i špecificky duchovné výrazy, pri preklade do iného jazyka sa tento duchovný význam mohol stratiť.

Objavne je to popísané v komentároch k Písmu. Je v tomto zmysle veľkou zásluhou slovenských biblistov, že spustili projekt komentárov k jednotlivým knihám Starého Zákona a v prvom rozsiahlom zväzku komentára ku Genéze to aj dokazujú. Je príznačné, i keď sa o tom

všeobecne nevie, že v niektorých jazykoch malých domorodých národov v Oceánii, celkom neprávom označovaných pýchou poznačenými Európanmi ako primitívnych, také vhodné slová sú, lebo naša pokrivená predstava, že nositelia tých jazykov sú prírode blízko a teda ich potreba komunikácie a teda i ich jazyk je zameraný len na tie najhrubšie materiálne potreby, je celkom nepravdivá. Asi preto, že ich prírodné potreby nikdy neprekračovali úmernosť a skromnosť, nezaoberali sa hromadením bohatstiev a ani intrigami voči blížnym a tak mali dost času i snahy chápať i veci mimo toho materiálna, preto si vytvorili slová, ktoré im dokázali priblížiť duchovno. No a práve také slová sa do európskych jazykov preložiť priamo nedajú, iba ak ich zdĺhavými a nepresnými popismi. Závisí i na bádateľoch príslušných jazykov či sú osobnostným a spirituálnym zameraním schopní tieto duchovne nasmerované významy spoznať a pochopiť. Ukázalo sa totiž, že niektoré slová z jazykov papuánskych, austrálskych alebo i afrických majú skutočne význam nielen ten materiálny, ktorý bádatelia považujú za jediný alebo hlavný, ale práve nositelia toho jazyka chápu ako hlavný práve duchovný význam. O tom sa však dozvieme len zriedka, ak sa stretne duchovne zameraný jazykovedec s takým výrazom v jazyku, ktorý skúma a zverejní to.

Ak by niekto namietol, že predsa v každom jazyku existujú abstraktné slová, napríklad slová ako láska, povinnosť, svedomie, zmysel a mnohé iné, ktoré reprezentujú pojmy priestorovo ani časovo neumiestniteľné, má pravdu. Také slová existujú. Majú význam mimo času a priestoru, ale ľudia si ich nevytvorili na popis vlastností duchovna. Vzťahujú sa na rozumné bytosti, ktoré pojmy, vyjadrené tými slovami, vytvárajú svojimi postojmi a činmi vo svojom živote. Takmer vždy sa tými rozumnými bytosťami myslia ľudia, len zriedka a len v špeciálnych náboženských i bežných súvislostiach mimo ľudí aj individuálne duchovné bytosti. I keď platí, že podľa ovocia poznáme strom, tu nejde o to, čo rozumné bytosti vytvárajú alebo ako sa prejavujú, ale o ich podstatu, ktorú spomenutý druh slov nemôže vyjadriť.

A tu sme sa dostali už k hranici medzi duchovnom a tým našim každodenným, na čo paradoxne tiež ani nemáme pomenovanie, tak si to musíme nahradiť nezvyklým slovom „hmotno“, čím budeme rozumieť

všetko časovo-priestorové a hmotnoenergetické - nás ako ľudí a všetko okolo nás vrátane spomínaných 96% neznámeho vo vesmíre. Tí nemožní autori, ktorí sa aspoň okrajovo vyjadrovali k tejto problematike, chápali vo vzájomnom prieniku duchovna a hmotna v človeku predpoklad existencie toho komplexného človečieho javu, ktorý súhrnne označujeme ako psychika, teda všetko to, čo odlišuje človeka od zvierat a čo skúma psychológia a jej príbuzné odbory.

Tu je dôležité podotknúť, že psychiku nemôžeme stotožňovať s duchovnom a ani s hmotnom. Nebudeme sa jej tu špeciálne venovať a teda ani nebudeme špekulovať o vhodnosti jej definície, to nakoniec robia iní odborníci a ani tí ešte nedospeli k jednotnému a už vonkoncom nie k definitívnemu názoru.

Opakujem, duchovno nemožno charakterizovať žiadnymi priestorovými ani časovými vlastnosťami. Je to pre nás veľmi ťažko pochopiteľné a vonkoncom nepredstaviteľné. A tu sa produkuje najviac podivuhodností ľudského rozumu. V našej tlači všetkých žánrov aj v rečiach politikov i kultúrnych dejateľov síce nepočujeme priamo slovo „duchovno“, ale stále sa omieľa od neho odvodené prídavné meno a tak sa duchovným označuje naozaj široký sortiment všetkého možného. Od prijateľného „duchovného rastu“ (i keď sa pod tým obyčajne chápe len obyčajné psychické a intelektové dozrievanie), cez nedefinovanú „duchovnú kultúru“ a „duchovnú hudbu“ až po „duchovné vplyvy“ hocičoho materiálneho, čo je v publikovaných súvislostiach vlastne nezmysel a dokonca až po „duchovné vibrácie“, tak často spomínané všelijakými ezoterikmi, čo vyvoláva predstavu o nejakom rozvibrovanom duchovi, len tam vždy chýbajú údaje o frekvencii tých vibrácií v hertzoch. Skrátka, pojem „duchovný“ sa u nás zneužíva celkom nekriticky, podobne ako mnoho iných slov. O tie iné nám však nejde a tak ostaneme len pri zmysluplnom používaní duchovna a slov od neho odvodených.

Všetky známe súčasné i zaniknuté náboženstvá v rozličnej miere brali do úvahy duchovno, i keď v ponímaní tejto kategórie sa líšia rozsahom, stupňom prepracovanosti definovania pojmu, ale najmä prenosom do každodenného chápania obyčajného človeka, príslušní-

ka toho-ktorého náboženského smeru. Vcelku však a len s nepatrnými výnimkami možno charakterizovať ľudové chápanie duchovna ako premietnutie hmotna niekam „vyššie“. Dokonca i u vzdelancov, filozofov a čo je prekvapivé, aj u teológov - už sa opakujem, ale je to potrebné - badáme veľmi materialistické ponímanie duchovna.

I keď by sa mohli vyhnúť pasciam používaných slov, predsa len používajú také vyjadrenia, ktoré ani pri najlepšej vôli nie je možné chápať inak ako zaťahovanie duchovna do hmotna alebo inak povedané ako zhmotňovanie duchovna, čo je ešte väčšia nelogičnosť ako zduchovňovanie hmotna. Toto sa tiež ukazuje často u hľadajúcich ľudí a príslušníkov zoskupení s nezrelými ideologickými predstavami. Ak by používanie nevhodných materializačných predstáv malo byť vedomou snahou filozofov a teológov o priblíženie tematiky pre lepšie pochopenie u laického čitateľa, asi by to nebol najvhodnejší prístup. I pri najlepšej snahe vlastne ľudí vedie niekam inam.

Aby neprišlo k teologickému nedorozumeniu, nejde mi tu o žiadne náznaky bludov z prvých kresťanských storočí, kde sa prezentovali názory o dobrom duchovne a zlom hmotne a teda o nutnosti potlačania hmotného, vrátane tela. Vychádzam len z faktu, že duchovno, (o stvorení alebo večnosti ktorého budeme hovoriť v samostatnej stati) v porovnaní so stvoreným hmotnom a jeho prípadnými ekvivalentmi v iných častiach multiverza alebo univerza, je od neho odlišné a že jeho vzťah k hmotnu je špecifický a len jednosmerný. Nejde tu o nejakú mocenskú nadradenosť duchovna nad hmotnom, ale prirodzený stav, aký sa v tisícach dielčích analogických situácií prejavuje vo všetkom stvorenom. Analógia, ktorá aspoň čiastočne osvetľuje tento vzťah, je napríklad chápanie tela človeka ako nástroja na realizáciu poslania jeho ducha. Pekne to kedysi pred storočím napísala anglická spisovateľka Webbová v románe, ktorý vyšiel v slovenskom preklade pod názvom Vzácny jed: „Duch si zvnútra vytepe telo človeka ako nástroj na splnenie svojho poslania“. Nuž, iste žiadny majster sa nezabudne starať o svoj nástroj a vážiť si ho, ale iste ho nebude uctievať a absolutizovať ho, keď mu má slúžiť len ako pomôcka na uskutočnenie jeho poslania.

Pre pochopenie podstaty duchovných bytostí a tým aj všetkého čo chceme o nich povedať považujem za nutné si objasniť duchovno čo najlepšie, preto túto možno nudnú kapitolu ešte nemožno ukončiť len doterajšími všeobecnými poznámkami.

Pokúsme sa si myšlienково predstaviť, keďže sa to nedá predstaviť názorne, bytie bez priestoru a času. Z nášho ľudského pohľadu je to bytie bez minulosti a budúcnosti a súčasne bez niečoho, čo by bolo možné označiť že je tu alebo tam, najvýstižnejšie sa to dá vyjadriť, že proste len je. Malý biblický exkurz: v 3. kapitole Exodu pri dialógu Mojžiša s Bohom na otázku o Božom mene, jediná najvyššia duchovná bytosť povedala „Som kto som“ a ďalej „Takto povieš synom Izraela: Som ma posielala k vám“. Nemožno použiť ani minulý ani budúci, ale len prítomný čas a zmizli i všetky slová, spojené s miestom. I pre neveriacich možno známe Božie atribúty všemohúcnosti a vševedúcnosti sa tu dajú chápať bez problémov, všadeprítomnosť je však už len priemetom našej materiálne-priestorovej predstavy existencie najvyššej a jedinej večnej duchovnej bytosti. Ako učebný príklad práve v rozmenení na drobné tejto často v pastoračných vyjadreniach spomínanej Božej všadeprítomnosti vidieť tú neschopnosť vyjadriť sa tak, aby to bolo súčasne zrozumiteľné i nezávädzajúce. Prosím o prepáčenie, ak sa to niekomu bude zdať príliš vrtácke, ale myslím, že len také detailné zahĺbenie sa do problému dokáže priniesť skutočné poznanie.

Bežne sa používajú slovné zvraty ako „Pán Boh ťa vidí“ alebo biblickejšie „Oko Pána na tebe spočíva stále“. Ak to niekto (a málokto nie) chápe doslova hmotne, cíti na sebe pohľad, v minulosti bežne ikonograficky znázorňovaný ako Božie oko v trojuholníku a ak je dosť naivne prematerializovaný, snaží sa niekedy tomu pohľadu vyhnúť, skryť sa pred ním pod nejakou zdanlivo nepriehľadnou hmotou. Nie je však vedený k tomu, aby v tomto symbolickom vyjadrení chápal to, že pre Stvoriteľa duchovna, hmotna a možno mnohých ďalších kategórií súcien je informačne prístupné všetko o všetkom v tom absolútnom význame slova, teda prirodzene nielen jednotlivec zvonka ako pri zameraní cez GPS satelit, ale všetko čo je v jeho mysli, citoch a samozrejme

i skutkoch. Je to vlastne vševedúcnosť, len nami spriahnutá so všadeprítomnosťou, lebo inak nám to nepasuje do našej poznatkovej schémy. Navyše je to mimo plynutia času, teda nielen čo z nášho časového priviazania bolo a je, ale i čo bude. Možno takéto pochopenie niekoho prekvapí a privedie k zhrozeniu.

Známy román „1984“ o všetko sledujúcom Veľkom bratovi nastrašil mnohých, tu však ide o niečo celkom iné, nejde o špehovanie a využívanie získaných údajov na manipuláciu, ale o celkom prirodzenú (pojem nadprirodzený je vcelku nezmysel, možno sa tým myslí mimoprirodný) vlastnosť duchovna, prejavovanú práve Stvoriteľom, ktorá nijako nezasahuje do našej slobodnej vôle a individuálnej integrity. Veď keď je nám daná, niet dôvodu do nej nejako zasahovať alebo ju ovplyvňovať vtedy, keď sa človek slobodne rozhodne pre niečo škodlivé či vyslovene zlé. Vševedúci to o každom vie ... a čaká, má k dispozícii večnosť.

Posledné spomenuté úvahy viedli už v prvých kresťanských storočiach k otázkam, ktoré sú i dnes občas aktuálne pri vážnejších rozovoroch medzi ľuďmi (takéto rozhovory ešte existujú, aj keď sa to môže zdať nepravdepodobné). Išlo vlastne o pochybnosti o slobode slobodnej vôle. Niektorí si ju nedokázali predstaviť ako slobodnú, pretože v rámci vševedúcnosti Božej predsa Pán vie, čo kto urobí, ako sa rozhodne atď., a tak vlastne človek sa musí rozhodnúť tak ako to Boh vie a teda sa nerozhoduje slobodne. Už Boethius v 6. storočí tomu venoval svoje celoživotné dielo a snažil sa rozumovými dôvodmi vysvetliť, že tu nejde o nejaké manipulovanie slobodnou vôľou človeka (o iných duchovných bytostiach v jeho dielach nebola reč), Boh len vie ako sa človek rozhoduje, pretože pre Neho nie je budúcnosť človeka ničím budúcim ako je to pre človeka žijúceho pod nutnosťou plynutia času, ale prítomnosťou, stálou prítomnosťou. Anselm z Canterbury v 11. storočí sa zaoberal tiež touto témou, nastolil i logické reťazce úvah, ktoré boli síce cielené na uznanie Božej existencie, ale celkom priamo to možno chápať i ako priblíženie sa k pojmu duchovna ako takého.

K tomu ešte jedna poznámka, možno zrozumiteľnejšia pre tých, ktorí sledujú aktuálne poznatky fyziky a prírodných vied vcelku.

Pri výskume elementárnych častíc sa zistilo - a viaceré sledovania a pokusy i v iných oblastiach, najmä elektronike, to potvrdili - že pozorovanie nejakého fyzikálneho deja človekom mení samotný priebeh toho deja. Princíp tohto javu nie je detailne známy, ale je fakt, že pohľad človeka i bez nejakého vnútorného zainteresovania je faktorom, ktorý nejako pôsobí na neživú hmotu. Logicky možno predpokladať, že i živý objekt, ktorý sa v podstate skladá z hmoty a teda elementárnych častíc, ktoré sa neodlišujú od tých, ktoré sú základom neživej hmoty, môže byť takto tiež pohľadom iného na neho nejako na tej základnej hmotnoenergetickej úrovni ovplyvnený. Život človeka v spoločnosti je vlastne preplnený časom, kedy na nás niekto pozerá a teda sa tomu nevyhneme, my to predsa robíme tiež. A tu je dôležitý rozdiel. To videnie Bohom je niečo celkom iného, nie je to pohľad človeka na človeka, zviera či kameň alebo deje v urýchľovači častíc, ale pohľad Stvoriteľa na jeho stvorenie. Ak by tento trvalý pohľad (ak vôbec smieme použiť taký materialistický pojem, predpokladajúci oči, videnie či akýkoľvek zmyslový vnem) mal niečo meniť z toho, čo nie je základným zámerom vyňaté z vplyvu, teda hlavne slobodná vôľa, tak by išlo výhradne o dotváranie stvoreného a teda len prejav dobra, lásky a milosti. Naozaj niet najmenšieho dôvodu na nejaké znepokojenie alebo pocit stálej kontroly, dohľadu, sledovania. To sú naozaj len ľudské konštrukty, odporované z medziľudského fungovania a teda aj podozrivé, pretože len človečensky obmedzujúce a hrozivé. Do duchovna nevhodne prenášame nielen naše materializačné tendencie, ale i toto, čo je tiež taký istý prenos hmotna do duchovna, i keď to tak nechápeme.

Takým prenosom, tiež obyčajne nevedomeným, je uvažovanie o pojme „nič“. Mnohí filozofi po stáročia sa borili s definovaním a pochopením tohto pojmu. Mnohí vedci, najmä agnosticky zameraní, ale paradoxne dokonca i tí, ktorých by sme i v súčasnosti mohli popri ich nepopierateľnej vedeckej erudícii brať ako ideových fundamentalistov, tvrdia, že možno bádať, poznávať a vôbec brať do úvahy len niečo, zásadne však popierajú, že by mohlo byť takto brané i nič. S tým by sa dalo súhlasiť, ak by to bola filozofická úvaha a to nič by sa chápalo doslova ako nič, teda nebytie. Oni to však - a v tom sú oba protiklad-